

Naujienu Antroji Dalis

NR. 792

CHICAGO LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXI METAI

J. KLAUSEIKIS

Koalicinė vyriausybė "Lietuvos Aide"
ir J. Gliaudos "Agonijos" romane

Neseniai Nidos knygų klubas Londone išleido naują rašytojo J. Gliaudos knygą - romaną "Agonija". Tema iš Lietuvos nepriklausomybės praradimo laikotarpio 1940 metais. Veiksmas vyksta Lietuvoje, Maskvoje. Veikėjai — nepramanyti, bet tikri asmenys.

Romano autorius nekartą užsimena apie koalicinę vyriausybę A. Smetonai valdant. 1939 metų lapkričio 21 d. A. Merkio sudarytąjį ministerių kabinetą, kurs kartu su "tautos vadu" A. Smetona buvo prie valstybės vairo. 1940 m. Lietuvai nepriklausomybės netenkant, "Agonijos" romane autorius keletą kartų paminėdamas vadina koalicinį kabinetą, koalicinę vyriausybę.

"Agonijos" knygoje minima ir kita koalicinė vyriausybė, sudaryta 1926 m. po gruodžio 17 dienos perversmo. Šį ministerių kabinetą autorius vadina pirmuoju koalicinio kabinetu.

Vadinasi, A. Smetonos poperversminis Lietuvos valdymas prasidėjo ir pasibaigė koaliciniam ministerių kabinetui ministeriaujant. Betgi 1926 metais A. Voldemaro ir 1939 metais A. Merkio vyriausybės sudarymo politinės aplinkybės buvo labai skirtingos, kurios ne kartą yra davusios pagrindo kelti klausimą, ar 1939 metais A. Merkio pirmininkauta vyriausybė buvo koalicinė, kaip tai parlamentarinėje santvarkoje suprantama?

Koalicija po 1926 m. perversmo

Koalicija, kaip lietuvių kalbos žodynas aiškina, yra valstybių, partijų ar kitų visuomeninių grupių sąjunga bendriems tikslams.

Angliškajame Websterio žodyne koaliciją, kaip sąjungą, aiškinant, sakoma, jog tai partijų ar frakcijų, etc., sąjunga kuriam nors specialiam tikslui. Pabrėžiama, jog koalicija yra laikina, nenuolatinė. Sakoma, jog politinių partijų koalicija sudaroma valstybės nelaimės ar pavojaus metu.

Parlamentarinėje praktikoje yra žinomi atvejai, kai kelios partijos susitaria, sudaro koaliciją, ir be valstybinės nelaimės ir be valstybei gresiančio pavojaus, o vien tik dėlto, kad nė viena partija per rinkimus nelaimėjo parlamento (seimo) atstovų daugumos. Kelios partijos tokiu atveju susitarusios sudaro vyriausybę, kuriai parlamento narių dauguma pareiškia pasitikėjimą.

1926 metų gruodžio 17 dienos perversmininkai privertė atsi-

statydinti prezidentą Dr. K. Grinių, o tuo pačiu iš valdymo nekonstituciniu būdu buvo nušalintas ir M. Sleževičiaus pirmininkaujamas ministerių kabinetas. Perversmininkai Lietuvos seimą paliko, bet jo galią sustrumdė, įsakydami, kas turi perimti valdymą. A. Smetona, perimdamas prezidento pareigas, prisiekė kraštą pagal konstituciją valdyti, grįžti į konstitucinę santvarką.

Tautininkų "Pažangos" partija, Ūkininkų partija ir Krikščionys demokratai (su "satelitais" — Darbo federacija ir Ūkininkų sąjunga) susitarė sueiti koalicijon ir tų partijų narių buvo sudaryta 1926 metais pirmoji poperversminė vyriausybė, kuri "Agonijos" romane pavadinta pirmuoju koalicinio ministerių kabinetu.

Ši partijų koalicija iširo ir koalicinis kabinetas sugriuvo 1927 metais, kai A. Smetona seimą paleidęs, naujų rinkimų nepasiskelbė konstitucijos nustatyta laiku. Ūkininkų partija ir Krikščionių demokratų bloko partijos savo narius iš A. Voldemaro vadovauto koalicinio kabineto atšaukė. Šį koalicinį kabinetą sudarant ir išardant pasireiškia vieša ir laisva koalicijoje dalyvavusių partijų veikla ir valia: partijos delegavo savo narius į vyriausybę, partijos ir atšaukė. (Tiesa, Aleksa, Šilingas ir Milčius nepakluso savo partijų vadovybėms ir toliau pasiliko A. Voldemaro vyriausybėje, bet už tai partijos juos išbraukė iš savo narių).

1939 metais sudarant A. Merkio vadovaujamą kabinetą, partijos jau nuo 1928 metų A. Smetonos ir A. Voldemaro įstatymu buvo uždarytos. Pagal 1938 metų A. Smetonos konstituciją, prezidentas A. Smetona buvo viešpats ministerius pasirinkti ar atleisti. Nei seimas nei partijos šiuo atveju jokios įtakos neturėjo. Šitokių sąlygose sudarytas ministerių kabinetas J. Gliaudos "Agonijos" romane taip pat vadinamas koalicine vyriausybe.

„Vieningo darbo“
arba generolų vyriausybė

Nuo 1927 metų iki 1939 metų A. Smetona Lietuvą valdė ministerius pasirinkdamas tautininkus arba vadinamus nepartinius asmenis.

A. Merkio kabinetas, kuris yra vienas iš žymiųjų "Agonijos" romano veikėjų, nebuvo pats pirmasis, kuriame ministeriais buvo liaudininkų ir krikščionių demokratų partijos bei voldemarininkų žmonės. 1939 me-

DAGYS

Tuščios rankos (medis)

tais kovo mėnesį, netekus Klaipėdos ir Lietuvos valstybės agonijai besitartinant, A. Smetona pavedė generolui J. Černiui sudaryti naują ministerių kabinetą, į kurį įsileisti keli kitų buvusių partijų nariai: Krikščionių demokratų — L. Bistras ir K. Bizauskas, valstiečių liaudininkų — A. Tamošaitis ir J. Krikščiūnas, voldemarininkų — K. Germanas.

Per Eltos agentūrą paskelbtame oficialiame pranešime 1939 metų kovo 28 d. generolo Černiaus sudarytoji vyriausybė pavadinta "Vieningo darbo ministrų taryba". Apie jokią partijų koaliciją nekalbama. Žmonių toji vyriausybė būdavo generolų vyriausybe vadinama, nes joje ministeriais buvo keturi generolai: Černius, K. Misteikis, Skučas ir Sutkus.

"Vieningo darbo" vyriausybei valdant partijos ir toliau liko uždarytos, jų veikla neleidžiama. Bet uždarytųjų kai kurių partijų vadai "vieningo darbo" vyriausybės sudarymą laikė tam tikru laimėjimu — kylio A. Smetonos diktatūron įvairumu. Tą patvirtina buvusio prezidento Dr. K. Griniaus ir buvusio ministerio pirmininko M. Sleževičiaus sveikinimo raštas Naujienu dienraščiui, 1939 metais minint sidabrinį 25 metų jubiliejų. Sveikinime be

kita ko rašoma: "Turime vilties, kad po skaudaus smūgio — Klaipėdos netekimo — mūsų visuomenė kitaip pradėjo galvoti ir bendromis jėgomis pramuštas kylis plėsis toliau". Šie du Lietuvos politikai, sakdami, kad kylis plėsis toliau, savo sveikinime eina dar toliau ir imasi tam tikros atsakomybės dėl Lietuvos likimo, nes jiedu rašo: "Visi išvien dirbsime tėvynės naudai, reikale mokėsime ją apginti, o jei nepavyks, tai bent neteks ateityje sau priekaištų daryti, kad nedėjome pastangų ją gelbėti".

J. Gliauda A. Merkio koalicinį kabinetą savo romane vadina ir savos rūšies fikcija, nes kabinetan opozicijos žmonės įėjo ne kaip partijų atstovai, bet kaip asmenys. Nauda iš tokio kabineto buvusi: tautininkų nuolaida arba duoklė viešajai visuomenės nuomonei, o opozicijos partijos sulaužiusios savo nusistatymą su tautininkais nebendradarbiauti. Skaitant tai teisingu vertinimu, betgi prisimintina, jog visas tas lūžis, įsileidimas kabinetan krikščionių ir valstiečių liaudininkų, įvyko ne su A. Merkio vyriausybės sudarymu, bet su "vieningo darbo" ministrų tarybos sulipdyimu 1939 m. kovo 28 d., generolui Černiui pirmininkaujant.

(Nukelta į 2 psl.)

KOALICINĖ . . .

(Atkelta iš 1 psl.)

Dienraščių lygybės siekiant

1939 m. birželio mėnesį, "vieningo darbo" ministeriams ministeriaujančiam, liaudininkų "Varpo" ir katalikų "Žaibo" spaudos bendrovių direktoriai nuvyko pas ministerį pirmininką gen. Černių ir jam išdėstė nuomonę, jog vyriausybė negerai elgiasi: valdžios skelbimus duodama tik tautininkų "Pažangos" bendrovės leidžiamam "Lietuvos Aido" dienraščiui. "Varpo" ir "Žaibo" direktoriai siūlė, kad valdžios skelbimai būtų dedami į visus tris dienraščius: "Liet. Aidą", "Liet. Žinias" ir į "XX Amžių". Ir — kad skelbimams skirti pinigai būtų lygiai paskirstyti visiems dienraščiams. Aiškino jie, jog tokiu būdu valstybės išdas nenukentės, bet skelbimus skaitys didesnis žmonių skaičius.

Ir tas faktas rodo, jog į "vieningo darbo" vyriausybę įėjo krikščionių ir liaudininkų žmonės tautininkų valdžios uždarymams partijoms nieko kito neatšiekė, išskyrus kaip Dr. Griniaus ir M. Slezevičiaus išsitarimą — "bendromis jėgomis pramuštąjį kylį" bei sulaužymą A. Smetonos principo — valdyti be partijų. O liaudininkų ir katalikų spauda buvo palikta pati kovoti dėl savo interesų, dėl laisvės. "Lietuvos žinios" 1939 m. liepos 6 d. dar kartą dienraščių lygybės siekiant rašė:

"Jau ne kartą esame pasisakę, kad valstybės išdoro pinigai reikia naudoti juo tiksliausiai. Bet, štai, išdoro pinigais yra šelpiama kai kurią spaudą, kuri nėra valstybinė, nei valstybei būtina. Mes dar kartą aiškiai ir atvirai pasisakome prieš išdoro pinigų davimą bet kuriai privačiai akcinei bendrovei ir spaudai. Tam reikia būtinai padaryti galas".

Ta pačia tema, diena anksčiau, 1939 m. liepos 5 d., rašė ir katalikų dienraštis "XX Amžius", pasisakydamas prieš tautininkų spaudos valdžios pinigais rėmimą, sakydamas, jog vieno dienraščio valstybine subsidija rėmimą, kaip "piktą sėklą", reikia išrauti.

V. Rastenis apie pavojingą politinių organizacijų veiklą

"Vieningo darbo" vyriausybė esant valdžioje, tautininkų leidžiamas "Vairas" (1939 m. nr. 26) išspausdino V. Rastenio straipsnį, kuriame jis baiminasi ir rūpinasi, kad nepradėtų reikštis atskirų politinių srovių veikimas. V. Rastenis aiškina, jog balsingiausi esą — daugiausia rašą krikščionys ir liaudininkai, bet jų reikalaujamos lygybės principą įgyvendinus, reikėtų tad leisti ir daugiau politinių organizacijų: socialdemokratų, komunistų, fašistų, nacionalistų ir t. t.

Pasisakydamas, jog politinių partijų nesą galima legalizuoti, V. Rastenis primena, jog komunistų siekimai priešingi Lietuvos valstybės santvarkai ir jiems Lietuvoje veikti niekada

nebuvo leista. O "dabartinei Lietuvos santvarkai taip pat priešingos buvusių ūkininkų bei krikščionių demokratų politinės programos".

Toliau V. Rastenis neabejotinai savo straipsnyje pareiškia, jog tautininkai nepasitiki dabartine liaudininkų ir katalikų veikla, nors jų žmonės įsileisti į "vieningo darbo" vyriausybę, nes grasindamas ir gasdindamas rašo:

"Mes turime šiokių tokių žinių ir apie neoficialines tos veiklos organizacines formas, apie kurias kai kada sužinos ir platesnė visuomenė ir neabejojame, bus labai nustebinta tuo dvi veidiskumo menu, kuris kai kuriems veikėjams leidžiama konspiratyviai daryti visai ne tą, kas kalbama, ir tą konspiratyvinę veiklą maskuoti kitų kaltinimu konspiracijomis".

Ir P. Karveliui neberekėjo politinių partijų

"Vieningo darbo" ministeriams tebeimnistrėjančiam, katalikų dienraštis "XX Amžius" 1939 m. liepos 7 d. išspausdino Dr. Petro Karvelio (ir dabar Vliše tebeveikiančio politiko) straipsnį, kuriame jis atsisako politinių partijų. 1939 metais savo straipsnyje Dr. Karvelis išreiškė nusistatymą, jog laikas "degančiu reikalu suorganizuoti tautą politiškai". Sako Dr. Karvelis, jog atsargumo sumetimais gal būtų bent kurį laiką netikslu grįžti prie paskirų politinių organizacijų. Svarbiausia esą sudaryti visus lietuvius jungiančią "vienalytę vieną politinę organizaciją", kurios svarbiausias programinis siekimas būtų mūsų valstybės santvarkos pagrindų patobulinimas. Dr. P. Karvelis 1939 metais savo straipsnyje pasisakė, jog jo supratimu Lietuvai tinkamiausias režimas (valdymas) — autoritarinė demokratija, kurioje valdžia pakankamai būtų savaranki.

Kas turėtų būti tas autoritetas peršamoje autoritarinėje demokratijoje, Dr. Karvelis nieko nesako: — ar linkėtų autoritetu pasilikti A. Smetonai, ar ką kitą jo vieton įkeltų? Tačiau įrodo, jog "einant vienalytės politinės organizacijos keliu, ir tautininkai galėtų tapti bendroje organizacijoje, žinoma, kaip viena iš susitariančiųjų grandis". Įgyvendinus susitarimą tarp liaudininkų ir katalikų, Dr. P. Karvelis aiškina, susitarimas "gali būti be jokių sunkumų praplėstas ir kitoms politinėms srovėms, stovinčioms ant vieningo darbo pagrindo. Visa atsakomybė, jeigu šis giliai patriotinis darbas nebus įvykdytas, teks tautininkų srovei".

Tautininkų "Vairas" (Nr. 28) atsiliėpdamas į Dr. P. Karvelio straipsnį, sako, jog jau nebe nuo šiandien visi lietuviai kviečiami telktis tautinės vienybės vardan, bet tos vienybės nepavykę įgyvendinti, nes ir karveliai "spy-rėsi nuo tokio vienijimosi".

Naujos organizacijos siūlymą tautininkų "Vairas" atmėta ir vėl primena Dr. P. Karveliui, kad tokia organizacija jau seniai egzistuojanti. Laikant pagrindą dabartinę (1938 m. A.

Smetonos) konstituciją, tautos vienybė esanti lengvai realizuojama ir joks dabartinės santvarkos patobulinimas nesąs reikalingas. Dr. P. Karvelis perša autoritarinę demokratiją, bet "Vairas" atsako, jog Lietuvoje ir esanti autoritarinė demokratija, kurioje esą galima viską įgyvendinti, ko tik Dr. Karvelis noris.

"Vairas" paprieštarauja Dr. Karveliui, kodėl jis tik mini tautininkus, kam nemini socialdemokratų, kaip tinkamų įeiti į katalikų ir liaudininkų susitarimą. Pagaliau, kas per toks katalikų ir liaudininkų susitarimas, jei jis iš viso esąs?

Tai šitokiomis mintimis pasikeisdavo katalikų, valstiečių liaudininkų ir tautininkų spauda "vieningo darbo" arba "koalicinė" vyriausybei esant 1939 metais.

Nepavykusi mobilizacija ir sovietų bazės

1939 m. kovo 28 d. sudarytoji generolo Černiaus vyriausybė, kuri yra pirmūnas J. Gliaudos "Agonijoje" minimos "koalicinės" A. Merkio vyriausybės, liepto galą priėjo tą patį metų lapkričio mėnesį.

Generolo Černiaus vadovaujama "vieningo darbo" ministrų taryba buvo sudaryta po dviejų stiprių užsienio jėgų smūgių: po Vilniaus atgavimo propagandinės kovos išsižadėjimo — pagal ultimatumą diplomatinį santykių su Lenkija užmezgimo; ir — po Klaipėdos krašto 1939 m. praradimo.

Likimo buvo lemta, kad ir pati "vieningo darbo" vyriausybė išgyveno liūdnų dalykų: nepasisekusi mobilizacija ir sovietinių bazių Lietuvoje įkurdinimą. Generolų vyriausybei esant, lyg tyčia, mobilizacija nepasisekė. Išryškėjo, jog kariuomenės štabas buvo tik sugėbantis kariuomenę išvesti šauniems paradams, o ne kautynėms. Prasidėjo kaltininkų ieškojimas. Pats kariuomenės vadas, gen. S. Raštikis išspausdino karininkų "Kardo" žurnale kritikos straipsnį, jau užuominomis kaltę skirdamas režimui, kurį jis iki mobilizacijos be jokios kritikos liaupsino. "Kardas" su S. Raštikio straipsniu karo cenzūros buvo sulaukytas. Tą numerį gavo pnumeratoriai, bet jau knygynuose, kaip būdavo įprasta, tas numeris nebuvo gaunamas. Mobilizacijos nepasisekimą yra aprašęs nevienas autorius. (Kaip atsargos karininkas ir šis korespondentas buvau mobilizuotas, bet dėl jovalo kariuomenės štabe, paskirtas vadovauti tokiam kariuomenės būriui, kurio ginklų rūšiai karo mokykloje nebuvo paruoštas. Tokių apsirinkimų buvo ir daugiau. Naujai organizuojamas pulkas laiku nesusimobilizavo ir nebuvo pajėgus skirtu laiku iš mobilizavimosi vietos pajudėti. Atsarginiai kareiviai betgi suvažiavo laiku ir tvarkingai, tik vadovybė šlubavo).

Nežiūrint faktų, jog mobilizacija nepasisekė, valdžios diriguojama spauda, ypač "Kardys", lyg iš notų spausdino straipsnį po straipsnio, apie ne-

paprastą mūsų kariuomenės pajėgumą, greitą ir gerą susimobilizavimą, kurs esąs tikras atsparumas, kad Lietuva nejaukioje tarptautinėje padėtyje išlikusi saugi.

Pernai Chicagoje mirė buvęs Lietuvos kariuomenės karininkas Povilas Tyrulis. Jis spėjo prieš savo gyvenimo pabaigą surašyti ir "Laisvosios Lietuvos" laikraštyje paskelbti atsiminimus bei įspūdžius iš nepavykusios mobilizacijos. Nė kiek neabejoju — Povilas Tyrulis parašė teisybę, bet A. Špokevičius (turbūt buvęs generalinio štabo pulkininkas?) nesiimdamas iš esmės Povilą Tyrulį patikslinti, jo klaidas pataisyti, tik šokosi su žodžiais, jog Povilas Tyrulis niekinas respublikos vyriausybės narius, pozicijos ir opozicijos intelektualus, kariuomenės pareigūnus, paruošusius mobilizacijos planus.

Valia ponams Špokevičiams ir toliau miegoti tuo letargo miegu, kuriuo juos užmigdė giesmelės, jog tauta saugi A. Smetonai viešpatuojant. Betgi bus jiems šiokios tokios naudos pasiskaityti ir J. Gliaudos "Agoniją".

Pulk A. Merkys pakeičia generolą J. Černių

"Vieningo darbo" ministrų tarybos pirmininką, arba ministrų pirmininką, generolą Černių 1939 m. lapkričio 21 d. pakeitė atsargos pulkininkas A. Merkys — jis sudarė naują vyriausybę. Ministrų pirmininko pavaduotojas K. Bizauskas liko iš "vieningo darbo" vyriausybės nepakeistas. Kiti nepakeisti liko: užsienio reikalų ministeris J. Urbšys, vidaus reikalų ministeris gen. K. Skučas, krašto apsaugos ministeris gen. K. Musteikis ir teisingumo ministeris A. Tamošaitis.

Pakeitimai šie: "vieningo darbo" vyriausybės finansų ministerio generolo Sutkaus vieton įėjo E. Galvanauskas, švietimo ministerį L. Bistrą pakeitė K. Jokantas, žemės ūkio ministeriu tapo J. Audėnas, vietoj J. Krikščiūno, susisiekimo ministerį K. Germaną pakeitė J. Masiliūnas.

A. Merkio vyriausybę, kaip ir J. Černiaus "vieningo darbo" vyriausybę, sudarė nevien tauti-

SIŪSKITE PINIGUS

I U.S.S.R.

ŠVENTĖMS

DAUGIAU PREKIŲ IR MAISTO PASIRINKIMUI GRAMERCY SHIPPING INC.

firma įsteigta prieš 20 metų,

SAŽININGAI IR PATIKIMAI

PATARNAUJA

Jūs esate leidimą turinčios firmos apsaugoti. Pilna Garantija. Turi Bankų Departamento leidimą.

Apdrausta \$20,000.

Tiesioginis U.S.S.R. Užsienio Prekybos Banko Agentas. Mūsų firma yra vienintelė, kuri visada siunčiamai pristato oficialų U.S.S.R. kvitą gavėjo pasirašyta. Pristatoma per 2 savaites.

Suma pilnai išmokama.

Kursas: 9 rubliai už \$10.00.

Mokestis: iki \$30.00 — \$2.75,

virš \$30.00 — 10%.

GRAMERCY SHIPPING INC.

744 Broad St., Newark, N. J.

Rašykite angliškai ar rusiškai gauti pilną katalogą.

GRAMERCY SHIPPING CO.

118 E. 28 Street

NEW YORK 10016, N. Y.

MU 9-0598

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

Dailininkas skulptorius Dagys ir jo mintys 60-ties metų amžiaus proga

DAILININKAS, SKULPTORIUS DAGYS

Dailininkui ir skulptoriui Dagui, gyvenančiam Kanadoje, š. m. gruodžio 16 d. sueina 60 metų amžiaus. Šia proga dail. Dagys sutiko atsakyti į kai kuriuos aktualius klausimus meno dalykais.

— Man atrodo, kad dailė ir poezija šiandien nestato ypatingų reikalavimų. Beveik kiekvienas dailininkas kuria sau. Menininkai neturi temų, rūpinasi technikinėmis naujovėmis ir dekoracija, lyg tapyba artėtų prie grafikos. Ką apie tai galvojate?

— Taip. Šių laikų menas neturi temų, kokias jis kadaise turėdavo ir todėl būdavo vadinas vaizduojamuoju menu. Dabartinis menas nieko nebevaizduoja, todėl jokiū būdu jo negalima nei vadinti, nei palytioti su vaizduojamuoju menu, nei sakyti, kad jis yra išaugęs iš vaizduojamojo meno, kad jis yra jo šaka. Ne! Tai netiesa. Taip tik sakoma, nes manoma, kad yra garbingiau būti ainiu garbingų protėvių, t. y. aukštojo meno, negu dekoratyvinio. Jei dekoratyvinis menas, kuris egzistavo amžių amžius būtu labiau branginamas už vaizduojamąjį meną, — visi abstraktistai vadintųsi dekoratyvinio meno tęsėjais, kokiais jie tikrumoje ir yra.

Abstraktas ne naujas

Kas sako, kad abstraktas yra naujas išradimas mene, yra ar neįsmanūs, ar tendencingas žmonių klaidintojas. Abstraktas yra taip senas, kaip pasaulis; jis gali būti senesnis net už žmogų, jei sutikti, kad kiti gyvūnai egzistavo prieš žmogų, nes abstraktą gali daryti ir paukščiai bei kiti gyvūnai savo sparnais, snapais bei nagais.

Žmogus yra mandresnis ir jo prigimtis leidžia tobuliau pasireikšti negu gyvūnų, kurie tik atsitiktinai — nesąmoningai gali drabstyti purvus bei savo išmatas. Gi žmogus sąmoningai gali dažus dėstyti į ritmą, į simetriją ar kitokius plėmus; jis gali ir lygiu lygiausiai nudažyti dideles sienas, ko gyvūnai nepadarytų. O šių laikų abstraktistai padaro ir net laimi tūkstantines premijas. Šiais aukštos technikos laikais šis menas (jei ne amatas) yra pasiekęs labai aukšto techninio lygio ir didelio spalvingumo, bet dėl to jau negali būti atimtas jo per amžius turėtas

dekoratyvinio meno vardas

ir neturi būti pravardžiuojamas palikuonių ar vaikaičių kokio tai vaizduojamojo meno.

— Avangardas ir jo šalininkai sąmoningai ir nesąmoningai klaidina visuomenę, jog abstraktinė dailė pavaizduoja šių laikų gyvenimą. Man atrodo, kad gyvenimas eina savo keliu, o dailė vėl savo. Ką jūs apie tai galite pasakyti?

— Ten, kur yra pripuolamas daug tėsikymas, ar pavartojant liniuotę bei skriestuvą, tvarkingas jos dėstymas, ten yra amatas, nes tą gali kiekvienas padaryti. Geriausi atvejai, jei tai padaryta labai jautriai ir tiksliai, galima pavadinti dekoratyviniu menu. Gi ten, kur žmogaus ranka be jokių įrankių savo mistine galia gali nubrėžti linijas, duodančias charakterius bei iliuzijas esamų gamtoje dalykų, ten prasideda vaizduojamasis ar aukštesnis menas. Suprantama, šitai dirbti yra daug sunkiau, tam reikalinga tinkamų gabumų bei jų išlavintumo. Be to, pasidaryti tikrai didelių (Nukelta į 7 psl.)

KOALICINĖ . . .

(Atkelta iš 2-ro psl.)

ninkai bei nepartiniai, o taip pat liaudininkų ir krikščionių demokratų žmonės. Bet J. Gļiauda savo "Agonijoje" tik A. Merkio vyriausybę pristato, kaip "koalicinę", sulaužiusią tautininkų principą — valdyti be partijų, sulaužiusią partijų principą — nebendradarbiauti su tautininkais. Gi faktinai, kaip jau minėta, lūžis buvo su Černiaus vyriausybės sudarymu.

Tautininkai nepripažino, jog tai buvo koalicija

A. Smetonos valdymo oficiozas, dienraštis "Lietuvos Aidas", 1939 m. lapkričio 21 d. sudarytąją A. Merkio vyriausybę pastatė specialiu redakcijos straipsniu (vedamuoju) išspausdintu lapkričio 22 d. Nr. 714 (5116), tai yra ant rytojaus po A. Merkio vadovaujamo ministerių kabineto sudarymo. Straipsnis pavadintas: "Kodėl ir kaip?" Jis labai aiškiai nusako tautininkų nuomonę apie tik ką sudarytąją A. Merkio vyriausybę, bet ir duoda suprasti, kaip toliau A. Smetona tvarkysis. "Lietuvos Aidas" išskleidė betkokias iliuzijas, jog vyriausybė yra koalicinė, šitaip rašydamas:

"Mūsų valstybinė santvarka ir visas tautos ir valstybės reikalų tvarkymas yra paremtas tokiais principais, kurie nėra veikiami asmenų, valdančių jems pavestas sritis, pasikeitimu. Žinoma, žmonės, tvarkydami ir valdydami atskiras sritis atitinkamais principais, juos ne tik gali, bet ir turi interpretuoti, pritaikinti ir suderinti su tikrovės reikalavimais, duoti dvasią ir praktinę vertę. Bet pagal Konstituciją Respublikos Prezidentas vadovauja valstybei, vyriausybės ir seimo padedamas. Jis nusmaigsto vyriausybės darbo gaires, jas lenkia ir taiso, o ministras pirmininkas, vadovaudamas vyriausybei, prižiūri, kad atskiri ministrai neiškryptų iš jiems R. Prezidento nustatytos linkmės ir iš visų valstybės tvarkymo dėsnių, Konstitucijoje išreikštų. Šitokia valdymo sistema apsaugoja pagrindinę linkmę nuo iš šalies einančių pastangų ir visokių slapčių ir atvirų bandymų ją iškreipti ar savaip suprasti. Teigimas, kad pagrindinės R. Prezidento nustatytos linkmės nesupratimas ar nenoras supracsti sudaro pavojų valdžios vieningumui, verčia daryti išvadą, jog tokiais atvejais įspėjimas priklauso prie esminių R. Prezidento teisių, plaukiančių iš jo faktinės ir juridinės padėties. Tas įspėjimas gali reikštis įvairiomis formomis: ligi vyriausybės pasikeitimo imtinai. Objektiviai vertinant vakar popiet atsistatydinusios Ministrų Tarybos laikotarpį, nėra sunku surasti tam tikrose valdymo srityse pagrindinės linkmės pažeidimo tendencijų. Tada nebūtinai visur turėjo būti pagrįsta sąmoninga valia, o galėjo reikštis, kaip savotiškai suprastų susidėjusių sąlygų išdava. Kadangi vyriausybės veikimas turi būti vieningas, tai R. Prezidento padarytos išvados apėmė visas šiuo metu ypatingo dėmesio vertas aplinkybes, kurios vienaip ar kitaip apsprendžia vyriausybės darbą.

"Ats. brig. gen. Černiaus vadovaujama vyriausybė darbo metas nebuvo lengvas. Užtenka prisiminti ūkinis sunkumus, išgyventą ir tebegy-

venamą užsienio politikos padėtį, kad būtų galima suprasti, jog vadovavimu ir valdymo darbas reikalavo daug energijos, budrumo ir atsargumo. Šiuo metu įvairūs ekonominiai ir moraliniai sunkumai tautai ir valstybei tvarkytis tebesitęsė ir uždaviniai sunkėja. Visa tauta nebuvė be ryšio su reikalu padaryti vyriausybės pakeitimą.

"Iš vyriausybės pakeitimo fakto kokių nors didelių išvadų daryti nereikia. Su jos pasikeitimu negali keistis ir nesikeis nei mūsų vidaus, nei mūsų užsienio politika. Vyriausybėje keičiasi tik žmonės, o linkmė palieka tokia, kokią Respublikos Prezidentas nustatė. Vyriausybės darbas eis ir toliau konstituciniuose rėmuose taip, kaip to reikalauja santvarkos dvasia ir realus gyvenimas.

"Ministrų Tarybos sąstata buvimas, kaip ir visados, žmonių iš įvairių ideologinio ir politinio mąstymo krypčių reiškia R. Prezidento norą, kad visi neštų savo dalį valstybinio darbo talon. Šis buvimas jokiū būdu nereiškia, kad Ministrų Tarybos ar tik kai kurių ministrų veikimas bus priklausomas nuo kokių nors grupių ar srovių direktyvų. Ministrų Taryba ir atskiri ministrai gauna valdymui mandatą ne iš srovių, o iš R. rezidento. Jis, patikėdamas ministrams valdžią, duoda mandatą valdyti pavestas jiems valstybės valdymo sritis jo nubrėžtos linkmės ir ideologijos rėmuose. Jei šis mandatas būtų savavališkai pažeistas, R. Prezidentas turi priemonių kiekvieną momentą tai įspėti.

"Vadovavimą Min. Tarybai pavedė R. Prezidentas tokiam žmogui, kurs labai gerai pažįsta valstybinės santvarkos dvasią ir labai arti stovėjo ir tebestovi prie R. Prezidento darbo ir minčių, yra jį supratęs ir į jo idėjas įsijungęs. Jo politinė veikla yra glaudžiai susieta su visais sunkiausiais nepriklausomos Lietuvos gyvenimo, jos kovos ir jos siekimų etapais. Seno tautininko Ministro Pirmininko A. Merkio vadovavimas naujai Ministrų Tarybai yra patikima garantija, kad valstybės valdymas bus tiesus, aiškus ir tvirtas".

Kalbos žodžiai aiškinami filologiškai — kalbininkų moksline; populiariai — kaip paprastai žmonės žodį vartoja bei jo reikšmę aiškinasi; ir politiniai — kaip žodis suprantamas politiniame gyvenime. Taigi, ir J. Gļiaudos "Agonijoje" vartojama koalicinės vyriausybės sąvoka, kaip romane, yra gal ir patiesinama. Tam knyga ir pavadinta romanu, kad autorius galėtų fantazuoti.

J. Gļiaudos knygoje skaitytojui ras įdomių dalykų, dar negirdėtų ar neskaitytų, bet ras ir labai šabloniškų įvairių protokolų ar komunikatų perspausdinimą. Autorius prisistato esąs gabus medžiagos surinkėjas, bet romanu pavadintąją "Agoniją" perskaitęs gal ir nevienas paabejos: ar čia vyrauja meninė kūryba ar kompiliacinis darbas?

"NAUJIENOS" KIEKVIENO DRAUGAS IR BIČIULIS DARBO ŽMOGAUS

3 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, DECEMBER 4, 1938

mūsų žingsniai

LEIDŽIA: SANTARA - ŠVIESA ♦ REDAGUOJA REDAKCINIS KOLEKTYVAS CHICAGO

Medžiagą siųsti: Daliai Bylaitienei, 6949 So. California Ave., Chicago, Ill. 60629

8 METAI

1965

NR. 8 (207)

SEZONAS PRASIDEDA GERAI

Dauguma pirmųjų šio sezono kultūrinių pasireiškimų sėkmingai prasimušė virš įprastinio parengiminio šablono. Margočio koncertas su Dariaus Lapinsko moderniosios muzikos kūriniais, Vakaras su Mariumi Katiliškiu, o, pagaliau, ir paryžiečio Dr. Algirdo Juliaus Greimo paskaita nebuvo kasdieninė rutina atstovaujantieji įvykiai; jie neliko visuomenės nepastebėti ar greitai pamiršti. Jie davė peno ir dvasiai ir protui.

Nijolės Martinaitytės — Jono Kelečiaus dramos vakaras, įvykęs spalio mėn. 30—31 dienomis Balo mokyklos teatre, irgi darniai jungiasi tų neeilinių įvykių grandinė. Jungiasi pirmiausiai todėl, kad rengėjai, kaip ir iki šiolei, drįso programą sudaryti iš naujosios dramaturgijos veikalų, niekur mūsų scenoje nebandytų ir užtikrinto pasisekimo nežadančių; kad jie buvo gana gerai atlikti, kad ši iškilų aktorių pora ima vis daugiau „susivaidinti“, sureguliuoti savo pastatymuose, o didesniam optimistui net gali pradėti sukelti pastovios grupės iliuziją.

Vakaro programą sudarė naujosios pasaulio dramaturgijos autorių vienaveiksmės dramos: Jean Cocteau „Žmogiškas balsas“, Samuel Beckett'o „Krappo paskutinis įrašas“ ir Eugene Ionesco „Kėdės“. Neabejoju, kad simetrijos ir apsikrovimo lygybės faktoriai programos parinkime turėjo įtakos, tačiau nemanau, jog jie būtų lemiantieji. Esu įsitikinęs, kad abiem interpretatoriams lygiai rūpėjo lietuviškam žiūrovui atskleisti nors mažytę dalį naujosios dramaturgijos veikalų, su jais supažindinti, o taipgi ir savo jėgas juose išbandyti.

Tiesa, J. Cocteau „Žmogiškas balsas“, parašytą 1930 metais, vargu bebūtų galima laikyti avangardiniu ir statyti vienoje gretoje su kitais, tačiau ir šis vienaveiksmis vykusiai balansavo su pirmojoje dalyje suvaidintu „Krappo paskutiniu įrašu“, bent techniškų priemonių panaudojimo ir idėjinės kontradikcijos prasme.

„Žmogiškas balsas“, nors ir vieno aktorius atliekamas, sudaro dialogo išpūdį. Tai merginos (Nijolės Martinaitytės) atsisveikinimo su savo mylimuoju pokalbis telefonu. Gi S. Beckett'o „Krappo paskutinia-

me įrašas“ nėra nė tradicine prasme suprantamo monologo: čia senis Krappas (Jonas Kelečius) vien tik klausosi savo, prieš keliasdešimt metų magnetinė juoston įkalbėto, balso.

N. Martinaitytė sukūrė gana šiltą, įtikinantį trapios, neviltin puolusios mergaitės charakterį ar paveikslą. Jos dialoge kiek trūko ryškesnio pauzavimo, trūko progų kitame telefono linijos gale esančiam partneriui pasireikšti. Trūko ir proporcingai kylančios įtampos. N. Martinaitytės sukurta nuotaika per visą vaidinimą buvo įkyriai kankinanti, kiek monotoniška, be spalvingesnių mizanscenų. Sakytum, N. Martinaitytei — akto-rei „Žmogiškame balse“ (o ir „Kėdėse“) trūko N. Martinaitytės — režisorės rankos.

J. Kelečiaus interpretacija (išskyrus įžanginę dalį ir kai kurias įtarpas, magnetofonų išjungus) pasižymėjo geru pauzavimu ir kiek perdėtu santūrumu, irgi šykštaujant išraiškesnių mizanscenų ar iš viso aiškiau pastebimos reakcijos į pasakojimą juostoje. Jau minėtoje įžangoje J. Kelečius ne visada pajėgė užgniaužti norą „pabendrauti“ su publika tradicinio teatro prasme, kas šioje griežtai uždaro vienišumo dramoje nėra leistina.

Antroje programos dalyje buvo vaidinamos Eugene Ionesco „Kėdės“. Be jau minėtojo aktorių dueto čia trumpai, bet gana efektingai pasirodė ir B. Prapuolenis Oratoriaus rolėje.

E. Ionesco yra ne tik ryškiausias absurdo teatro dramaturgas, bet ir vienas jo teoretikų, prirašęs eilę straipsnių apie minimo teatro uždavinius, princi-

pus ir jų pritaikymą savo paties veikaluose. Savo dramose jis paneigia ne tik ideologinį, psichologinį ar formalinį angažementą, bet ir turinį, logiką, motyvaciją, juos pakeisdamas universalumu, kontradikcija, „tyru draminiu ritmu“. Tad Ionesco veikalai jau nebegali būti vertinami tradicinio teatro standartais. Gal būt dėl to tas veikalas labiausiai ir šokiravo net ir teatriniai praprūsusi žiūrovą.

Kaip ir visų E. Ionesco veikalų, taip ir „Kėdžių“ struktūra remiasi sąsąmonės, sapnais, o ne materiališkai suprantama realybe. „Kėdžių“ ryškiausi tematiniai bruožai yra žmogaus vienišumas ir jo komunikacijos su kitais bejėgiškumais. Be ko kito „Kėdėse“ taipgi satyrizuojama buržuazinės visuomenės manieros, kalba, papročiai. Veikalą išanalizuoti, ieškant jo prasmės ar esmės, užimtų per daug vietos ir vargu ar būtų prasminga: visi Ionesco dramos veikalai buvo itin skirtingai vertinami ir aptariami įvairių teatro kritikų. Čia gal geriausia pasikliauti paties autoriaus sugestija:

„Mano žiūrovas yra visiškai laisvas interpretuoti... Aš jokių būdu neprivalau jam užbėgti už akių, ar ko nors iš jo tikėtis. Aš neturiu teisės to daryti. Dėl to, kad arba vaidinimo paskirtis ir reikšmė yra aiški ir man nebėra ko bepridėti, arba ji yra neaiški, kad rodo veikalo nepasisekimą“.

Esmėje „Kėdžių“ pastatymas Martinaitytei ir Kelečiui pasisekė: žiūrovas buvo sudomintas, nustebintas, vietomis gal net pritrenktas, priverstas net prieš savo valią įsijungti į autoriaus

vaizduotės pasaulį, nors ir protui diktuojant, kad tai absurdiška. O tai maždaug ir yra reikavimais, kuriuos Ionesco savo dramų aktoriams stato. Pasi-gesti buvo galima įvairesnio ritmo kalboje ir judėsiuose, seniams iš nieko kuriant nematomus veikėjus; ryškiau atomazgon progresyvėjančios įtampos. Taip pat būtų galima pastebėti, kad vaidyboje pirmavo J. Kelečius ir tai ne vien dėl savo žymiai geresnio sceninės rutinos pažinimo, bet ir dėl N. Martinaitytės užsidėtų dvigubų — režisorės ir aktorės pareigų. Iš kitos gi pusės N. Martinaitytės režisūrinis talentas užsipelno nemažesnio iškėlimo. Ji drąsi, su didele vaizduote ir nemažesniu entuziazmu dirbti.

Vakarą globojęs Santaros - šviesos Čikagos skyrius prieš premjerą turėjo pasistengti per lietuviškus laikraščius publiką daugiau supažindinti su neįprastais veikalų autoriais, jų veikalais ir siekimais. Reikėjo daugiau straipsnių (bent po vieną apie kiekvieną vakaro dramaturgą) a la L. Mockūno apie S. Beckett'ą premjeros išvakarėse „Draugo“ kultūriniame priede.

Scenos apipavidalinimas — J. Kelečiaus. Apšvietimas — H. Varanecko ir A. Aleknavičiaus. Garsų efektai ir įreikordavimas — J. B. Ralio. (t)

„Lietuvių Beletristikos Antalogijoje“ duotas platus ir gilus lietuvių prozos piūvis. Šalia kitų, antalogijoje išspausdinti Santaros Garbės Filisterių rašytojų Mariaus Katiliškio, Juliaus Kaupo, Algirdo Landsbergio ir Antano Škėmos kūriniai.

A. Kepalaitė, A. Lapinskas, A. Stempužienė, D. Lapinskas ir V. Olienė po Didžiojo Margočio koncerto. Nuotrauka V. Noreikos

D. Lapinsko kūrinių koncerto globėjai p. V. Olienei, padėkos ženklą Margučio vardu D. Bylaitienė ir P. Petrutis įteikia orchidėją. Nuotrauka V. Noreikos

Modernios lietuviškos muzikos koncertas

Apie Darių Lapinską ir jo muzikinę veiklą dažnai rašoma lietuvių spaudoje, bet jo paties kompozicijas čikagiečiai pirmą kartą išgirdo tikrai š. m. spalio 24 d. Margučio suruoštamame koncerte, Marijos Aukštesniosios Mokyklos salėje.

Pirmą kartą Čikagos lietuvių kultūrinėje veikloje buvo suruoštas modernaus lietuvių kompozitoriaus koncertas su solistais ir simfoniniu orkestru. Kad toks koncertas, kokį mes girdėjome, buvo labai reikalingas lietuvių publikai, nereikia nei kelti klausimo. Iki šiol mūsų lietuviškieji koncertai pasižymėdavo konservatyvumu. Lapinsko koncertas įnešė naują žodį į lietuvių muzikinę kūrybą. Po jo kompozicinių šviežio naujoviško paviršiaus glūdi muzikos siela — jo komunikatyvinė ir ekspresinė galia, risdama Lapinsko veikalus su kitais praeitųjų šimtmečių meisterais, kurių kūrinius toji galia ir iškelia į meno aukštumas.

Lapinskas, kaip ir kiti šių laikų kompozitoriai, ieško didesnės išsireiškimo laisvės kompozicijos harmoninėje struktūroje. Šią laisvę jis suranda tik per griežtą discipliną. Daugeils nepritrusių klausytojų mano, kad moderninėje muzikoje vyrauja netvarka, kad kompozitorius vartoja tokias tonų kombinacijas, kokios jam tik papuola. Iš tikrųjų dvylikatoninė sistema turi savo griežtas taisykles ir yra paremta chromatiniais, kuriuos Lapinskas dažnai vartoja, o ne diatoniniais intervalais. Dvylikatoninė sistema leidžia plačiau kompozitoriui pasireikšti kūryboje ir suteikia jam galimybę didesnei kūrybinei laisvei.

Lapinsko kūrinius, kaip ir kitas naujas kompozicijas, sunku vertinti tik vieną kartą išgirdus. Tik po gilesnio veikalo pažinimo, galima jį įvertinti teisingoje perspektyvoje bei pilnai jį suprasti.

Tačiau ir po šio pirmo Lapinsko koncerto du jo veikalai paliko ypatingą įspūdį. Tai koncertas fortepionui, styginiams ir mušamiesiems instrumentams ir rečitatyvas ir aria "Les Sept So-

litudes" su dviejų Milašiaus poemų tekstu. Jau pirmame veikale pasireiškia individualūs kompozitoriaus technikos bruožai. Visas veikalas pasižymi savo originaliu tematinio vystymu ir ypatingai staigiais ritminiais pasikeitimais. Toks ritminis įvairumas priduoja šiam kūriniui ypatingo gyvumo ir jaunatviško impulsyvumo. Koncerte didelis dėmesys atkreiptas į mušamuosius instrumentus. Net styginiai instrumentai dažnai vartoja pizzicato ir ypatingai col legno (sudavimo per stygas su medine smičiaus dalimi) techniką, tokiu būdu irgi įgaudami mušamųjų instrumentų charakterį. Koncertas labai jaunatviškas ritminiu gyvumu, bet drauge nutapytas tamsiomis spalvomis ir pilnas stipraus siaubingumo. Fortepiono partija labai darniai surišta su orkestro instrumentų partijomis. Tai nėra įprastas fortepiono koncertas, kuriame visas dėmesys nukreiptas į fortepioną ir solistą, kuriam orkestras tik pritaria; priešingai — čia fortepionas neišsiskiria iš veikalo vienumos. Šiame koncerte fortepiono partija nedidelė, tačiau techniškai sunki ir reikalaujanti iš pianisto nemaža fizinės jėgos. Pastarąjį koncertą su pilnu supratimu ir pasiruošimu labai gerai atliko pianistė Aldona Kepalaitė.

"Les Sept Solitudes" — tai Lapinsko vėliausia kompozicija, dedikuota jo tragiškai žuvusiai seseriai. Čia muzika ypatingai išryškina Milašiaus poemų juodojo pavasario lietuje ir miglose paskendusį Lofoten kapinyną, mirties ir nemirtingumo keistą susipynimą. Nepaprastą ekspresijos efektą sukelia rečitatyve kaitaliojimas kalbama ir dainuotu eilių: kalbėta ir dainuota frazė, įsiliedama ir papildydama viena kitą, savo tarpe mažai tesiskiria. Visame veikale dvelkia sapno ir nerealybės atmosfera. Orkestras čia palydi ir pabrėžia solistės dainuojamas frazes, bet niekad nepirmauja. Prie šios kompozicijos pasisekimo, be abejo, daug prisidėjo solistė Aldona Stempuzienė. Jos subtili interpretacija ir tamsiai tekantis balsas labai tiko šiam veikalui. Solistė ir ši kartą pa-

Jaunimui netinkamos mintys

Iš Paryžiaus padarumo pavyzdžių negalima laukti. Negalima tikėtis ir dorų minčių. Žinome visi koks tai miestas. Suprantamas tad susirūpinimas dr. A. Greimo idėjų įtaka mūsų nesubrendusiam jaunimui, išreikštas įvairių piliečių, rašiusių mūsų spaudoje po dr. Greimo paskaitų New Yorke ir Chicagoje. Tiesa, dr. Greimas nelietė to gyvenimo būdo, kuriuo Paryžius garsus, bet, gal dar blogiau, siūlė ieškoti naujų kelių į Lietuvą.

Ką gali apie tai pagalvoti jaunimas? Kad nežinia kur veda kelias, kuriuo iki šiol žygiuojame? Kad į Lietuvos laisvę yra gal kitų, nors sunkesnių, bet tikresnių kelių? Tokios mintys gali sugundyti jaunimą pradėti galvoti kur, kaip ir ko einame, vietoj su pasitikėjimu mynus molį paskui nepakeičiamus ir nesikeičiančius mūsų visuomenės vadus. Profesoriumi skleisti tokias nepedagogiškas idėjas tikrai neatleistina.

Pedagogika — sunkus menas. Vaikams kalbi iki užkimimo kaip gražiai elgtis, doro gyvenimo mokai, tiesius principus ir teisingas pažiūras jiems kalte

kali, o jie — to viso vargo lyg nebūta — elgiasi kaip tėvus elgiantis mato. Kas tada belieka? Tik paimti diržą ir gerai kailį nudyžti, kad išmokyti pagaliau bent pagrindinio tvarkingos visuomenės principo — klausyti ką sakau, nežiūrėti ką darau.

Taigi, susitvarkytume dar su savo jaunimu. Jei neatskristų profesorius iš Paryžiaus pas mus, kaip vanagas į viščiukų būrį, nepaskleistų jaunimo ausims netinkamų minčių, gal jaunimas ir nepastebėtų, kad esam paklydę ir einame ratais. Gal jis tikėtų mus vis traukiant tėvynės vieškelio plačiu. Net padorus jaunimas, kuris New Yorko manifestaciją organizavo, dar nesuprato, kad ne taip jau svarbu tėvynę nuo rusų išvaduoti, svarbiausia vis vaduoti, vis kovoti su komunizmu, socializmu, liberalizmu, naująja krikščionyste, bendrai — su visu pasauliu.

Jei ne toki kaip dr. Greimas, tai jaunimas gal bent nedrįstų klausyti, kur ir kaip jis vedamas. Nėra gi pikčiau, kai vaikai sugalvoja klausimus, į kuriuos tėvai atsakymo nežino. Todėl reiki-

(Nukelta į 6 psl.)

sireiškė kaip viena geriausių lietuvių modernistų kompozitorių interpretatorių.

Dainų ciklas "Mergaitės dalia" įdomus tuo, kad čia harmonizuota dvylika negirdėtų lietuvių liaudies dainų, su nepaprastai gyvu ir spalvingu orkestracijos fonu, kuris komentuoja ir žaidžia su solistės dainuojamais žodžiais. Orkestracija sukelia lengvumo ir tikro liaudiško paprastumo įspūdį. Ši dainų ciklą gal geriausiai apibūdina pati Aldona Stempuzienė: "Darius Lapinskas yra vienas iš nedaugelio kompozitorių, kurio harmonizuotos liaudies dainos skamba moderniai, bet tuo pačiu gal net liaudiškiau, negu dainos, harmonizuotos romantiniame stiliuje". Ši ciklą su teisingu liaudišku paprastumu ir gyvu-

mu taip pat atliko solistė Stempuzienė.

Programoje dar buvo atlikta suita iš baleto "Daiva", paremta Eglės, žalčių karalienės legenda. Šis veikalas atrodo silpnesnis už kitus programoje išpildytus, todėl padarė mažesnio įspūdžio. Koncerte dalyvavo nepilnas, vidutinio dydžio (30 asmenų) orkestras, susidedantis iš įvairių Čikagos orkestrų narių.

Koncertas įvyko tik po vienos repetitijos su orkestru, todėl dirigentas Lapinskas turėjo pasitenkinti daugiau tik komplikuoto takto atskaičiavimu, ir negalėjo labiau įsigilinti į muzikos interpretaciją. Nežiūrint to, koncertas gerai pavyko visų išpildytojų tikrai aukšto meninio sugebėjimo ir pasiryžimo dėka.

Vytas Nakas

SVARBU

DOVANOS ŠVENTĖMS

P E R

PODAROGIFTS, Inc.

220 PARK AVENUE SOUTH, NEW YORK 10003,

(kampas 18-tos gatvės)

Tel.: 228-9547

ŠVENČIŲ SEZONUI, specialiu susitarimu su VNEŠPOSYLTORGU ir pagal tam tikrą patvarkymą, užtikrinamas LAIKU pristatymas užsakyto dovanų Jūsų giminėms U.S.S.R tiesiog į namus.

Neatidėliokite rytojauš dienai. Aplankykite mūsų parodinę salę, kurioje rasite pavyzdžių dovanoms. Pareikalaukite mūsų iliustruotų katalogų.

PARINKITE DOVANĄ SAVO GIMINĖMS:

Automobiliai, motociklai, dviračiai, šaldytuvai, skalbiamos mašinos, siuvamos mašinos, foto aparatai, radio priimtuvai, transistoriai, muzik-bajonai, akordeonai, laikrodžiai ir kitos pramonės prekės - išdirbiniai.

Ivairiausios rūšies gražūs audiniai ir kitokie rusų dirbiniai nepalyginamai žemomis, atpigintomis kainomis.

Salikai, Orenburgiškės pūkinės ir vilnonės skaros, spalvoti užtiesalai, lininės staltiesės, Minko ir natūralios karakulinės kepurės, Kaproninės kojinės ir daug kitų prekių.

Didelis pasirinkimas maisto siuntinių, delikatesų ir kitų vyno — degtinės gaminių.

ATSIMINKITE: Jūsų dovanos be jokių primokėjimų, mufto ir neribotame kiekyje pristatomos giminėms užsakius firmoje:

PODAROGIFTS, Inc.

Vienintelė Vnešposyltorgo atstovybė Amerikoje Jūsų dovanų užsakymams.

Mūsų Žingsniai

Jaunimui . . .

(Atkelta iš 5-to psl.)

Čia saugotis visų atvykstančių iš Europos ir Paryžiaus. Patarti- na vengti svečių ir iš liberališ- ko New Yorko. Saugiausia būtų mūsų viltį — jaunimą aklinai uždaryti mūsų pačių sukurtoje Čikagos Lietuvoje. Būtų ramy- bė ir tvarka.

Neklauskite kaip padaryti, kad jaunimas viską trenkės ne- išlaktytų kur kam patinka, kur daugiau gyvybės ir laisvės, ma- žiau globos. Tik vaikai ir profes- oriai mėgsta klausimus, į ku- riuos nėra patogių atsakymų. Todėl visuomenės rimčiai jie ir yra taip pavojingi.

A. Užpalis

IŠ SKYRIŲ VEIKLOS

Mokslo vardu skelbiamos kvailybės

Dr. Z. Rekašius, pats dirbda- mas mokslininko darbą, bet su mokslinė kvailybėmis nieko bendro neturėdamas, pasiryžo Čikagos skyriaus narius susirin- kimo metu supažindinti su mo- kslinių kvailių tragikomisku aspektu. Daugumas duotų pa- vyzdžių linksmai nuteikė kla- sytojus, bet ir nevieną tikintįjį į skraidančias lėkstes ar į pana- šius moksliskai nepagrįstus įvykius smarkiai sugėdino. [do- nu] buvo sužinoti, kad neretai ir visai rimti mokslininkai dėl visokių priežasčių nuėjo "blogais" keliais ir pradėjo skelbti nesąmoningas teorijas. Vienas iš tų mokslininkų sugal- vojo teoriją, kad žmonės, kurie neturi užtenkamai seksualinės energijos, turi tendenciją išpro- tėti. Šis mokslininkas net išra- do mašiną, kuri šią energiją žmogui gali suteikti. Viena iš svarbiųjų šios mašinos detalių buvo vidaus išdažymas mėlyna spalva. Kai šis faktas klausyto- jams buvo paskaitininko pateik- tos, visi tuoju sužiuo į mėlynai apsirengusius savo kaimynus ir kaimynes.

Visi nustebo sužinoję, kad dar neseniai ėjęs, menamai "mokslininkų" leidžiamas žur- nalas, įrodinėdavo net su foto- grafijomis, kad pasaulis yra plokščias. Dar juokingesnė te-

orija, kuri buvo skelbiama Vo- kietijoje prieš II pasaulinį karą, bandė įrodyti, kad žemė yra ap- supta ledo sluoksniu ir užtai dangus yra mėlynas. Saulė ir žvaigždės yra matomos per ma- žas skyles tame ledo sluoksny- je. Religijinis aspektas buvo įves- tas į šią teoriją, skelbiant, kad dangus, į kurį išrinktieji po mir- ties keliauja, randasi anapus šio ledo sluoksniu.

Dr. Z. Rekašius minėjo dar daugiau su mokslu surištų ne- sąmonių, kurios visus linksmai nuteikė. Gal jis būtų ir daugiau pavyzdžių davęs, tik pabijojęs griežtų pirmininkavusio R. Mie- želio nurodymų, kad perilgai nekalbėtų, pašnekėję baigė.

Einamuose reikaluose buvo paminėtas lapkričio mėn. įvyks- tas linksma vakaris ir ruošia- mas Naujų Metų sutikimo ba- lius, kuris įvyks toje pačioje sa- lėje, kaip ir pernai.

LOS ANGELES SKYRIUS

Gal dėl didelio gyvenviečių išsiblaškymo gražioje palmėmis ir kaktusais apaugusiose kalvo- se, gal kiek ir dėl truputį kito- kio žmonių charakterio, Los An- geles skyriaus veikla ilgakai vis nepajėgė tinkamiau išsijudinti. Dabar, tačiau, skyriaus planuo- se numatyta keletas subuvimų, įdant geriau sucementavus sky- rių ir susipažinus savo tarpe. Tuo tikslu už poros savaitių su- sirinksime pasiklausti juostoje įrašytos dr. Šilbajorio paskaitos ir padiskutuosime tomis aktu- aliomis temomis. Ta proga pra- dėsime mūsų numatytą paskai- tų ir diskusijų virtingę.

Taip pat bus didelis malonu- mas pristatyti Federacijos na- riams ir jų svečiams dailininko Prano Gailiaus darbus. Kada apie Amerikoje gyvenančius dailininkus turime progos pa- skaityti spaudoje ir pamatyti parodose jų darbus, paryžietis Pranas Gailius mūsų tolimuose vakaruose dar mažai kam ge- riau žinomas. Todėl džiaugia- mės galimybe pamatyti jo dar- bus, galvodami sujungti jo pa- rodą su R. Šliažo filmo "Velnio Bala" demonstravimu.

Smarkiai artėjant į linksma ir šventišką metų laikotarpį, nu- matome visi drauge sutikti Nau- jus Metus, okupuodami vieną kampą Tautinių Namų salėje, kur visad vyksta itin jaukūs su- buvimai. Ten, pasikeitę rūpes- čiais ir idėjomis, galėsime daug drąsiau palinkėti vieni kitiems veiklių ir našių Naujųjų Metų.

Klevelis

KRONIKA

♦ Lapkričio 5 d. New Yorko Santaros - šviesos skyrius tęsė "Veidu į Lietuvą" paskaitų ciklą, pristatydami dr. Broniaus Vaš- kelio pokalbį "Lietuva iš toli ir arti". Dr. B. Vaskelis, dėstęs Lafayette College, Philadelphia, bandė palyginti Lietuvos supra- timą išeivijoje su dabartine Lie- tuva. Pokalbis sukėlė daug di- skusijų ir klausimų.

♦ Spalio mėn. pabaigoje dr. Kavolis skaitė paskaitą "Nuže- mintųjų patriotizmas" Toronte esamojo akademiko (alumnų) draugijoje.

♦ Santaros - šviesos Čikagos skyrius stropiai ruošiasi Naujų Metų sutikimo baliui, kuris įvyks toje pačioje Mar-Lac House salėje, Oak Park'e. Stalų rezervacijos priimanamos dabar telef. 778-1330.

♦ Dail. Albino Elksaus vitra-žo nuotrauka (Pijaus XII-jo mokyklos koplyčios, Chester, N. Y.) yra įdėta liuksusiniame leidinyje: Robert Sower "Stained Glass: An Architectural Art". A. Elksus yra vienintelis lietuvis, kurio darbas buvo iš- rinktas šalia F. Leger, M. Cha- gall, A. Renois, E. Manet ir kitų garsenybių. Knyga išleista 1965 m. Universe Books, Inc. New York leidyklos. Dail. A. Elksus yra Santaros-šviesos Federaci- jos narys.

♦ Techniškinis "Aukso žasies" filmo sutvarkymas buvo atlik- tas lietuviškos filmų studijos "Litu filmas ir garsas", kurią įsteigė Paulius Jasiukonis. P. Jasiukonis baigė filmų gamy- bos mokslą magistro laipsniu. Studijų metu aktyviai veikė Santaroje ir buvo skyriaus pir- mininkas. Dirbo Yale universi- tete, New Haven, Conn. Yra pa- daręs eilę lietuviškų filmų.

♦ 1966 m. vasario 26 d. San- taros-šviesos Čikagos skyrius ruošia Algimanto Mackaus mi- nėjimą.

♦ Liūnės Sutemos naujas po- ezijos rinkinys atiduotas į spau- dą. Tikimasi, kad jis išeis kitų metų pradžioje. Šią naujausią Liūnės Sutemos eilėraščių kny- gą Algimanto Mackaus Knygų Leidimo Fondo lėšomis leidžia Santaros-šviesos Federacija.

♦ Henriko Radausko pilną po- ezijos rinkinį bendru pavadinimu "Eilėraščiai" išleidžia Vytau-

tas Saulius. Į šią knygą įeina naujas, niekur nepaspausdintas Henriko Radausko poezijos rin- kinyje "Žaibai ir vėjai" bei visi iki šio laiko išleisti knygų for- moje eilėraščiai.

Vytautas Saulius yra išleides savo lėšomis eilę knygų, dau- giausia poezijos rinkinių ir ilgą laiką finansavo lietuvių biblio- grafijos žurnalo "Knygų Lentyna" leidimą.

♦ Aldonos Stempuzienės pir- moji plokštelė, pavadinta "Dai- nos", jau išleista. Ši plokštelė buvo įrekiuota Vokietijoje komp. Dariaus Lapinskui diri- guojant Stuttgarto Simfonijos orkestrą. Plokštelė susideda iš Dariaus Lapinsko 12 liaudies dainų ciklo "Mergaitės Dalia" ir komp. Banaičio, Gruodžio, Ja- kūbėno, Račiūno ir Šimkaus kū- riniių.

♦ Marius Katiliškis skaitė sa- vo kūrybą lapkričio 21 d. Čika- goje ateitininkų meno draugi- jos "Šatrija" suruoštoje "Lietu- vių Beletistikos Antologijos" II tomo pristatymo popietėje. Popietės programoje dalyvavo ir kiti Chicagoje gyvenantieji rašytojai atstovaujami antologi- joje bei lietuvių Stygų kvarte- tas. Prie popietės pasisėkimo daug prisidėjo ir poeto Kazio Bradūno įdomus jos pravedi- mas.

♦ Santaros - šviesos Los An- geles skyriaus pirmajame po- atostoginiame susirinkime da- lyvavo ir pranešimą apie San- taros-šviesos Federacijos veik- lą, uždavinius ir planus davė Federacijos pirmininkas Rai- mundas Mieželis. Tik šių metų pradžioje atsistiejęs Los Ange- les skyrius jau yra plačiai įsi- jungęs į Federacijos veiklą.

Ryšium su artėjančiomis šventėmis, laikas
pagalvoti apie pasiuntimą
SIUNTINIO-DOVANŲ
savo giminėms U.S.S.R.

**COSMOS PARCELS EXPRESS
CORPORATION**

Amerikoje žinoma firma, turinti daugelio metų patyrimą
pristatyti licenzuotus siuntinius į visas USSR dalis, pasiū-
lo Jums savo paslaugą.

FIRMA TURI V/O VNESPOLYTORG LEIDIMĄ.
GARANTUOTAS SKUBUS IR TIKSLUS PRISTATYMAS.

Visi mūsų skyriai turi didelį pasirinkimą aukštos
kokybės prekių.

PRIEINAMOS KAINOS

Katalogų galite gauti visuose mūsų skyriuose ir
vyriausioje įstaigoje:

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

45 West 45th St., Room 1101,

NEW YORK, N. Y. 10036

Tel.: CI 5-7905

LA RUE STUDIO
3316 W. 63rd STREET
Specializing in
WEDDING — CANDID
and
FAMILY PORTRAITS
Phone WA 5-5530

FUND RAISING FOR
CHURCHES
AND LODGES
PHONE OVATION COSMETIC
REPRESENTATIVE
687-5832

CHICAGO SVARIAUSIAS IR
MODERNISKAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

MENO ŽINIOS

(Atkelta iš 3 psl.)

menininku dar neužtekę te-vaizduoti aplink matomą aplinką, reiktų surasti, sugalvoti, iš kur tai pagauti tam tikras situacijas, psichologinius momentus ir juos pavaizduoti. Be to, jie visada turi būti nauji ir techniškai saviti, skirtingi, nes tik tai gali būti vadinama kūryba, kur yra kas nors naujo. O tai yra sunku ir retai kam teįmanoma. Todėl kam vargti, kam sukli galvą ir braškinti smegenis, jei šiais neribotos laisvės, dvasinio pakrikimo ir bekritiškumo laikais galima kitaip veikti. Taigi ir veikama; veikama su užsidegimu ir fanatišku užsispyrimu, nes šie laikai yra

akcijos, o ne galvojimo

laikai. Todėl be kritikos ir be galvojimo kiekvienam besiveržiančiam su tariamomis naujėnybėmis ar sensacijomis (lyg sensacijos būtų meno kūryba!) yra plačiai atidaromos visos meno šventovės. O kai jau esi šventovėje — aišku, kas toliau seka: gi garbė, populiarumas ir pinigai. Tai ko daugiau bereikia šių darbų gamintojams? Aišku, dabar nieko, — bet žmogus nepasotinamas: — daugiau turi, daugiau nori. Pagaliau jis nori būti ne tik dabar vertintas ir atlygintas, bet ir nemirštas. Šitokio veikimo rezultatai aiškūs: dauguma prigamtųjų tariamų meno darbų yra abejotinos meninės vertybės, bet iškilmingai ir pagarbiai rodomi visuomenei, apie juos rašoma laikraščiuose ir knygose. Žmonės gi yra kaip avys — negalvojančios, pilni silpnųjų ir ydų. Jų protas lengvai pasiduoda sugestijoms, reklamoms ir jie uoliai perka šias terlynes ar geležų laužą (griozdus). Kas renka juos vien dėl to, kad jie jiems labai patinka, — padėk jiems Dieve ir toliau taip darbuotis. O tie, kurie jais apsistato tik dėl to, kad tokia mada, kad visi taip daro, — be naivios meilės jiems — jie yra laiko vergai. Gi tie, kurie perka šį „meną“ norėdami pasirodyti, jog supranta naujus genijus, sugėba savo dvasią pralenkinti kitus — įrodo dvasinį silpnumą, o jų viltys (aišku, tokias turi,

kas renka meną), jog šių autorių populiarumas didės, jų darbų vertė kils, vargas tiems, — jų planai subyrės, išeis kaip su nacionalsocialistinėmis uniformomis: nei pačiam dėvėti, nei kitiems jas parduoti, tik nelemtos praeities prisiminimais sau gėdą daryti.

Atvirai kalbant, meno rinkėjams galima pasakyti — elkis, kaip patinka: jei patinka — imk, nepatinka, — palik, bet žinok, kad po kiek metų skonis bei palinkimai gali pasikeisti į vieną ar kitą pusę, nes viskas keičiasi, dėl to nereikia nieko barti. Niekas negali nei patikti, nei nepatikti visiems. Klaida būtų kategoriškai teigti, kas patinka, tas geras, kas nepatinka — tas blogas. Apie vertę tegali kalbėti nešališkas ekspertas.

— Kaip galvojate apie taip populiarią geležies „skulptūrą“, jeigu ją galima taip pavadinti?

— Dabartiniai skulptoriai linkę laikyti viską skulptūra, kas tik turi formą. Kad visos gamtos nepalaikytume skulptūra, nes ji visur sudaro formas, tai jie tuoj paaiškina: žmogaus padarytos formos yra skulptūra. Su šiuo aiškinimu galima sutikti; tebūna taip — formos skulptūra — išeit visi daiktai, visos masinės yra skulptūra, bet klausimas, ar visa tai yra menas? Naujas ir daug sunkesnis klausimas: kas yra menas. Geležinių griozdų ar kitokių formų dirbėjai aiškina: esą, kas padaryta su meno intencija — esą menas. Tai nelogiškas aiškinimas: intencija gali būti, o meno nei per nagą; ir kas gali įrodyti jų intencijų buvimą ar nebuvimą.

Geros intencijos dar nėra,

ar neužtenka gerų rezultatų. Sakykime, menas yra ten, kas žiūrovui sukelia tam tikrą nuotaiką. Vėl klausimas: kokią nuotaiką? Ar malonios, patrauklios nuotaikos susidarymas yra tolygus pasibaurėtinai, atstumenčiai nuotaikai. Sakykime, kur bežiūrėdami susidaro malonią nuotaiką, ten yra menas, o kur priešingą — ten ne. Jei visi žmonės vienodai jautų, — kalba būtų trumpa, bet gi kai kas jaus, o gal tik sąmoningai kalbės priešingai (o tai daryti niekas negali drausti), ir nebebus galima susikalbėti.

Visais laikais,

kaip priešistoriniais, taip ir istoriniais menu buvo laikoma visa tai, kur buvo kas nors vaizduojama, o kur tik koks nors daiktas daromas patrauklesniu, kur jis tik dekoruojamas, gražinamas, tai vadinama dekoratyviu, pritaikomuoju menu. Dabar gi kalbama priešingai: ten, kur kas atvaizduojama — sakoma, ten nėra jokios kūrybos ten tik kopija, „fotografija“ ar pigus pamėgdžiojimas gamtos vaizdų bei formų. Sakoma, reikia sudaryti, sugalvoti, išrasti naujas formas. Na, ir dirbama su šia intencija ir negalvojama, ar iš esmės galima sudaryti kokias nors naujas formas. Ne, negalima! Visos galimos formos seniai yra geometrijoje suregistruotos. Tegaliama tik nauja žinomų formų kompozi-

cija, — niekur nematytas neregėtas jų išdėstymas bei įvairiausių medžiagų sumaišymas. Ir šitie nieko nereikšiantys, nieko neatvaizduojantys padariniai vadinami menu. Gal ne vienas pastebėjote, kad juo keisčiausias, — niekur nematytas, neišivaizduojamas ir sunkiai žmogui padaromas formų kombinacijas — jų junginius galima rasti pripuolamai sulaužytuose — susukiotuose ir į šiukšlyną metamusuose daiktuose. Taigi, natūrali išvada, — geriausias

šių laikų menas

yra šiukšlynuose; reikia jį tik surasti ir, kaip deimantus į padorią vietą padėti. Bet ar su tuo sutiks panašių dalykų gamintojai? Aišku ne, nes tai sugadintų visą jų biznį, kuris dabar taip puikiai vyksta ir, kaip Picasso nuosirdžiai pasisako, — dėl žmonių durnumo jis susirinko milijonus.

Kad taip nevyktų, kad meno kolekcionieriai palikę galerijas nenuėitų į šiukšlynus rinktis sau nematytų turtų, yra sugalvojami sau naudingi aiškinimai. Sakys, — ten tėra tik tuščios bejausmės formos, gi mūsų padarytos yra įlieti mūsų jausmai, čia yra mūsų pačių

savęs išreiškimas,

o tai ir esąs tikriausias menas, nes nieko neseikant, nieko nekopijuojant tik mūsų jausmams ir pasamonei veikiant yra sukurtas. Taigi, gražūs ir niekuo nekalti aiškinimai. Todėl tuos,

kurie jiems prieštarauja apšaukia jų nesuprantančiais. Meno supratimas ir nesupratimas nėra naujai išgalvotas. Kadaise rašytojas Gėtė sakė: — jei nori dainių suprasti, turi į jo pasaulį nueiti... Šį posakį galima įvairiai aiškinti. Pažodžiui imant išeitų, menininką teįmanoma suprasti kartu su juo gyvenant. Gyvenime matome labai dažnai priešingai. Gyvenantieji arti viens kito labai dažnai viens kitą smerkia ir dergia — reiškia, nesupranta.

Nemanau, kad Gėtė klydo, bet manau, jis galvojo ne apie fizinį, bet apie dvasinį pasaulį. Šitai suprantant jo posakį, viskas paaiškinama labai lengvai:

— Vienų idėjų, vienų troškimų bei vienų siekimų žmonės turi vienas kitą suprasti, bent taip sakyti ar pateisinti, kitaip atsidsurs priešinguose pasauliuose.

Iš savo patyrimo galiu pasakyti, kad tikrai skirtingos nuotikos — skirtingas dvasinis stovis susidaro skirtingos rūšies darbus bedirbant. Jei dirbu kaip įprasta, t. y. jei noriu ką atvaizduoti, — darbo pradžioje jaučiu lyg baimę, lyg nepasitikėjimą savimi; o kai pabažiau padaryti keletą abstraktų, — iškart apėmė koks tai pasigėrėtinasis jausmas, pasijutau, lyg koks herojus, koks dievaitis galįs padaryti nebūtų daiktų. Todėl suprantu abstrakto dirbėjų kalbas apie kokių tai nepaprastų jausmų iš-

(Tęsa 3-tam psl.)

SLA

SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdraus-
tiems nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdraudą tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą: už \$1,000.00 apdraudos tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudos mokestis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULACIJOS PROBLEMAS

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stalo lentų ir namams medžiagų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

4039 SO. HALSTED STREET — Tel. VICTORY 2-127

STANLEY LITVINAS, Mrg — LIETUVIAI SALESMONAI

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

SKANAUS MAISTO SIUNTINIAI I LIETUVĄ

GERIAUSIAS
AMERIKONISKAS MAISTAS
GREICIAUSIAI

IR
GARANTUOTAI PRISTATOMAS
ZEMIAUSIOMIS KAINOMIS
UŽSAKYKITE DABAR.

Ekonomiškas siuntinys 504 — \$22.00

Brutto svoris — 22 svarai.
4½ sv. kvietinių miltų, 2¼ sv. cukraus, 2¼ sv. razinų, 2¼ sv. lašinių, 2¼ sv. makaronų, 2¼ sv. ryžių, 2¼ sv. monų kruopų, 1 stikl. Nescafe (2 oz.).

Prašykite veltui gaunamų katalogų su didžiausiu pasirinkimu dovanų siuntimui į Lietuvą.

INTERTRADE EXPRESS CORP.

125 East 23rd Street
New York, N. Y. 10010

MENO ŽINIOS

(Atkelta iš 7-to psl.)

reiskimą. Bet niekas nesigilina į tai, kas do vieni tie jausmai: teigiami ar neigiami, dieviški ar demoniški. Gal todėl tik susidaro tokia savotiška nuotaika ir stichiniai traukianti jėga prie tų darbų, kad dirbama kas tai neįprasto, ką kai kas smerkia. Juk tiesa, kad draudžiamas vaisius skanesnis. Klausimas, ar visai panašių jausmų bei nuotaičių neįgauna kai kurie jaunuoliai, ar ir jie nepasijunta herojais, kai per vasaros atostogų metų išdaužo mokyklų langų už kokius 200 tūkstančių dolerių. Toronte taip būna.

Aišku, reikia visų jausmus suprasti, bet nevisų veikimas pateisinamas, ar be kritikos priimtinas.

Dr. V. Kudirka

buvo priešingas kokiems tai palaidiems jausmams ir juos stabdavo sakdamas: — stok, Pegase, iš Parnaso; nesispardyk sveiks! Dirstelk pirm į savo šonus, ar tau dvėst ne laiks... Taigi visokių yra žmonių, visokių ir kalbų. Daliai jų būtų galima ir patikėti, nes menas tikrai plaukia iš individo gilumos, tikrai yra jo visumos apsimėsimas, bet tai tik meno dalis. Menas yra daug didesnis, daug sudėtingesnis dalykas. Jis, lyg koks rožės žiedas ar koks vaisius slepiasi giliai įvyniotas tarp daugelio įvairių lukštų, kurių nors vieno išmetimas būtų jau jo apgadinimas jei ne visiškai sugadinimas. Jausmus turi ir tas, kas gamtą kopijuoja, ir fotografas išreiškia save ir savo skonį rodydamas fotografiją, bet to dar negana tikram meno kūrinui.

Pagaliam, ar kiekvienas jausmų ir savęs išreiškimas yra menas? ir kur ir kada jis turi ką bendro su menu? Vaizdingas pasakojimas, jausmingas dainavimas yra tik vienas iš kelių elementų garsų mene. Bet savęs išreiškimas besikolijojant ir jausmingai kitus bekeikiant nėra joks menas. Tik tas aktorius bus laikomas talentingu, kuris sugebės vaizdingai ir įtikinančiai perduoti nors ir biaurius kieno nors šauksmus. Taigi gabus ir įtikinantis pavaizdavimas, atkūrimas, situacijų perdavimas yra laikytinas tikruoju menu, o ne kieno nors koks nors savęs išreiškimas.

Mano mintijimu, posakiai: — tai mano jausmai, tai manasis savęs išreiškimas yra tik tuščiažodžiavimas ar apgaudinėjimas norint užmaskuoti tikrąją padėtį, norint nemalonių kvapų pripūstą tarbą parduoti už vertingus produktus.

— Ar skulptūra, kokia dabar yra (įvairių medžiagų konstrukcija) atstos individų figūrų vaizdavimą?

— Ne, neatstos, nes tai yra skirtingos meno rūšys, einančios skirtingais keliais ir turinčios skirtingas paskirtis. Individų figūros buvo ir yra statomos atvaizduoti tam tikriems

DAGYS "Atleisk jiems..." (Medžio skulptūra)

įvykiams ar prisiminti žymiesiems žmonėms, gi įvairių formų konstrukcijos statomos pajvairinti, padekoruoti tam tikrai aplinkai. Taigi, jis yra dekoratyvinis menas. Šio meno nereikia maišyti su stiliais. Čia skirtumą sudaro ne skirtingi stiliai,

bet skirtingos meno rūšys.

Pamatykite, jei dar nepastebėjote, kad šių laikų abstraktas visiškai atitinka, kai kurių kritikų laikomam blogiausiu visų stilių, — baroko stiliui. Anas charakteringas begaliniu nervingumu, formų laužymu ir dvasiniu nerimu — lygiai yra ta pati savybė ir šių laikų befīgūriniame mene. Kaip anų laikų baroke (t. y. XVII am.) medžiaga privalėjo paklusti autoriaus valiai, taip ir šių dienų abstrakto neobaroke meistrai be atodairos diktuoja savo valią medžiagai ir su ja elgiasi, kaip įmano.

Nesakau, kas kuria meno rūšimi turi gėrėtis, kurią smerkti. Tik pasakau, kad

dekoratyviam menui

yra daug lengviau prisitaikyti prie visuomenės. Jis vienodai tiks visų tikių, visų idėjų, visų pažiūrų žmonėms. Gi vaizduojamasis menas publiką suskirstys ir sukurstys vienus prieš kitus. Jei viešojoje vietoje pastatysis bažnytinį šventųjų, ar politinių tikėjimų prakeiktųjų statulas, — vieni šoks nuversti vienus, gi kiti kitus, šaukdami: — propaganda, propaganda. Kam jų čia reikia, tik vietą užima ir orą gaudina. Jei priegalvėlė išdekoruosi abstraktais, visų pažiūrų žmonės nesišaus prieš ją, ne vienas gal tik pasigrožės. Gi jei ant priegalvėlės pavaizduosi

Kristaus galvutę,

tai jo pasekėjas ne tik gėrėsis ja, bet galvą priglaudęs ramiai užmigs; gi jo asmens priešinin-kas išmes iš namų. Lygiai taip pat išeitų ir su Lenino, Hitlerio ar kito vado-vadelio atvaizdais, papuolus jiems pas draugus ar pas priešus.

Esant šitokioms reakcijoms į vaizduojamąjį meną, darosi su-prantamesnis ir kai kurių lie-tuvių dail. pareiškimas, kad tik abstraktas yra tikrasis menas. Gi sunkiau pateisinamas kai kurių mūsų "rašte mokytojų" tvirtinimas, — kas abstrakto ne-vertina, tas neišsilavinęs, nein-teligen-tas ir panašiai... Tai ho-biškos kalbos.

Dar juokingesnis jų protelis pasirodo, kai jie sako, kad mene nereikia žmogaus ir džiaugiasi, kad abstraktiniame mene jo nėra. Ką gi su jais darysi, — jiems gal ir didžiojo meno ne-reikia; gal jie

Mahometo pasekėjai,

juk ir mahometonai vaizduoja-mojo meno neturi, tik abstrakti-ni; ir Mozės pasekėjams irgi bu-vo draudžiamas vaizduojamasis menas — todėl ir jie neturi jo tradicijų. Pagaliau ir protestan-tiški kraštai gėrėjosi daugiau abstraktiniu, negu vaizduoja-muoju menu. Pagal tų ponų mintis išeitų, kad minėtųjų ti-kybų pasekėjai yra inteligentiš-kesni už R. katalikus, kurie koncentruojasi tik į vaizduoja-mąjį meną. Aš su tuo nesutinku, nors ir esu protestantas. Intelligentiškumas ir menas vi-siškai negretinami dalykai. Vaiz-duojamasis menas per amžius tarnavo ir tarnaus idėjoms ir ti-kyboms.

Tos tikiybos, kurios atmeta vaizduojamąjį meną, nesukūrė ir nesukurs didžiojo meno, (iš-imtys gali pasitaikyti su indivi-dais), nes menui reikia ne šiaip sau žmogaus, bet

dideliam menui — didelio žmogaus

reikia. Jų turėjo egiptiečiai, ba-biloniečiai, graikai, viduramžių bažnyčia — taurius šventuosius, renesansas — kilnius humanis-tus; Mykolas Angelas — ken-čiantį ir savyje užsidariusį pris-lėgtą milžiną, impresionistas Rodin — aistros ir dvasinio ne-rimo perpildytą pilietį, moder-nistas Henry Moore — sustingu-sį ir dvejojantį, nuvargintą ir beilsintį padarą ir panašiai. Tai-gi menui reikalingas ne tik žmo-gus, bet ir didelė aiški idėja, ku-ria pasiremdamas jis gali augti; ir dideli idealai, kurie jam švie-sių ir jis žinotų, ko siekti. Šiaip gi laimingų latrelių vaizdavimas dar nėra kelias į didįjį me-ną, gal tik į gana gerą meną.

— Kokiomis temomis pasku-tiniu laiku kuriate ir kokius turite planus ateičiai?

— Mano temos, kaip visada, yra įvairios, gal tik jų išvysty-mas yra paprastesnis, gal dau-giau pramokau išvengti painia-vų. Gal to reikalauja ir pati medžiaga, — nes dar vis dau-giausia vartoju medį. Retkar-čiais pabandau ir kitas dirbti-nes medžiagas, kurių dabar yra gausu ir kai kurios gana patva-

rios net ir lauke būti. Paskuti-niais pora metų esu nulipdęs ir bronzoje atliedinęs apie 30 sta-tulėlių. Šioje medžiagoje dirb-damas aš vėl įsileidžiu į paines-nę kompoziciją. Aš mėgstu žmogų, todėl jį ir tevaizduoju siekdamas išreikšti jo dvasinį gyvenimą. Net mano vaizduo-jamieji gyvūnai turi žmogiškas nuotaikas. Esu laimingas, kad galiu dirbti; šios laimės iš savo rankų nepaleisiu, pakol manęs kas nors pavers ant šono. Pats savo valia nesutingsiu, į pensiją nesiruošiu ir nemanau ruoštis.

— Ar kuriate religinio meno srityje?

— Taip, jei kas paprašo — padarau. Man patinka ramybė, šviečiantys šventųjų veidai.

— Ar dirbate tik skulptūras, ar ir kitose srityse?

— Mėgstu tapyti gamtovaiz-džius aliejiniais dažais pavasa-rio bei rudens metu, vasaros spalvos man persunkios. Pas-kutiniu laiku pamėgau spalvo-tus škius (geriau sakant paga-vau savitą būdą) vikriai liedamas dažus ant popieriaus. Taip retkarčiais su jais ir terliuoju-siu, o kai kuriais rezultatais (nes labai retai pavyksta neblo-gai kai ką išreikšti) pasidžiau-giu ne tik aš pats, bet ir kiti me-no mėgėjai.

Respektuodamas objektyvu-mą, tikiu, kad ir kolega Dagys sutinka, jog ir abstraktiniame mene yra šedevrų, kaip ir šlamšto. Gal būt, mūsų pokal-bis bus įdomus ir skaitytojui.

M. Šileikis

NAUJA —
LABAI SVARBU

PINIGŲ ! LIETUVA

siuntimas pilnai garantuotas.
Pristatomi per dvi savaites be
jokių atskaitymų.

Gaunate gavėjo pasirašytą
kvitą.

Tarifas: 9 rubliai — \$10.00
Persiuntimas: iki \$30.00 — \$2.75
Naujas žemiausias tarifas.

Nemokėkite brangiau

iki \$50 — \$2.75,
virš \$50 iki \$100 — \$3.50,
virš \$100 iki \$300 — \$5.00.

EXPRESS CORP.
INTERTRADE

125 East 23rd Street
New York, N. Y. 10010

RECEPTŲ
SPECIALISTAI

J. ir J.

PHARMACY

ROBERT KOVERA
ARLENE AZUKAS

Jūsų registruoti vaistinėnai

IMPORTUOTI KVEPALAI IR
MAX FACTORS KOSMETIKA

Angliškai sveikinimai Padėkos diena
ir Šv. Kalėdoms

Sveikinimai gimtadienio, vardadienio,
vestuvių ir įvairių sukaktuvių proga,
linkėjimai greičiau pasveikti ir padė-
kos ir visokioms kitoms progoms kor-
telės lietuvių ir anglų kalba.
Fanny May saldainiai.

2557 West 69th Street
TEL. PR 6-4363

REMKITE TUOS BIZNIERIUS
KURIE GARSINASI
NAUJENOSE